

Sretan sam jer sam čovjek!

povodom 45. godišnjice smrti Gustava Krkleca
(Udbinja kraj Karlovca, 23. 6. 1899. – Zagreb, 30. 10. 1977.)

Gustav Krklec, jedan od najistaknutijih hrvatskih književnika 20. stoljeća, rođen je 23. lipnja 1899. godine u mjestu Udbinja kraj Karlovca kao prvo dijete u obitelji Augusta i Hermine Krklec, rođene Wells. Djetinjstvo je proveo u Maruševcu, u Hrvatskome zagorju, zajedno s dva brata i tri sestre. Tamo je živio sve do završetka pučke škole, što je ostavilo trajan trag u njegovu poetskom opusu.

U svijet literature ušao je vrlo mlad, još kao šesnaestogodišnji varaždinski gimnazijalac. Godine 1912. zajedno s ostalom srednjoškolskom omladinom Varaždina sudjeluje u štrajku i demonstracijama protiv zloglasnog režima bana Cuvaja, zbog čega će često u životu seliti i mijenjati zanimanja. Tako 1915. godine Krklec napušta Varaždin i upisuje sedmi razred Gornjogradske klasične gimnazije u Zagrebu. Otada traje njegovo poznanstvo i druženje s Antunom Brankom Šimićem, koji iste godine upisuje sedmi razred Donjogradske realne gimnazije, a kojeg je prvi put susreo u biblioteci na Gornjem gradu. U to vrijeme Krklec čita Šantića, Kranjčevića, Nazora, Matoša, Vidrića, Sekulića, a zajedno s A. B. Šimićem oduševljava se stihovima Verlainea, Rilkea te cijelim pokretom njemačkog ekspresionizma i njegovim predstavnicima. Od 1915. godine objavljuje pjesme rugalice i druge stihove u časopisu *Šišmiš*, *Ilustrirani list* i *Koprive* pod raznim pseudonimima – Kage, Kumordinar Žorž, Pik, Pub...

Završivši sedmi razred gimnazije s „drugim redovima“ iz vjeronauka, hrvatskog jezika i matematike, Krklec odlazi 1916. godine na Sušak gdje nastavlja školovanje i maturira 1918. godine (pismeni zadatak na maturi bio mu je *Dubrovačka trilogija* Ive Vojnovića). Iste godine u zagrebačkom književnom časopisu *Književni jug* (urednik Ivo Andrić) objavljuje prvu „ozbiljnu“ pjesmu pod nazivom *Put u noć*.

Iste godine započeo je školovanje na Višoj školi za poljoprivredu u Beču (Hochschule für Bodenkultur). Nakon jednoga semestra vratio se u Zagreb i priključio književnom krugu mladih ekspresionista te s A. B. Šimićem i Nikolom Milićevićem pokrenuo časopis *Juriš* (1919.). Iste godine u Zagrebu mu izlazi prva pjesnička zbirka *Lirika* i u časopisu *Scena* njegova jedina drama *Grobnica* (koja mu za života nije praižvedena). Manje je poznato da je Krklec već ranije pripremio jednu knjigu pjesama pod nazivom *Žive duše*, no, do njenog štampanja nije došlo zbog neuspjelih pregovora s izdavačem. Poput *Grobnice* ostao je podjednako književnokritički nezapažen i Krklecov prvi i jedini roman *Beskućnici*, tiskan u Zagrebu 1921. godine. Njegova druga pjesnička zbirka *Srebrna cesta* (1921.) zbog velikog odjeka publike i kritike doživjela je i drugo izdanje 1928. godine. *Srebrnom cestom* najavio je i neke od bitnih odrednica vlastite poetike: konciznost, neposrednost i preciznost lirskoga iskaza, kojim se očituju vedrina i životna radost, ali i prepoznatljive metafizičke tjeskobe.

U jesen 1921. godine započeo je studij filozofije i psihologije u Zagrebu (izdržao je tri semestra). Kaneći studirati režiju, u Pragu je 1921. asistirao kod Karela Čapeka, ali je ubrzo otišao u Beograd, gdje je ostao sve do Drugoga svjetskog rata (1941.). Tamo su nastale njegove zbirke *Nove pjesme* (1923.), *Ljubav ptica* (1926.), *Izlet u nebo* (1928.) i *San pod brezom* (1940.).

U rujnu 1941. preselio se u Zemun gdje je radio kao državni činovnik i surađivao u listu *Graničar* do 1943. godine. Tu su nastale njegove zrele zbirke *Darovi za bezimenu* (1942.) i *Tamnica vremena* (1944.). Bio je i predsjednik *Veslačkog kluba Zemun*.

Tijekom rata nakratko se preselio sa drugom suprugom Mirjanom u Slankamen, a kraj rata dočekaao je u Samoboru. Poslije rata (1945.) vratio se u Zagreb s porodicom te otada tu živi i radi kao urednik u nakladničkim kućama i časopisima. Prvih godina nakon rata sve se više bavi književnim stvaralaštvom za najmlađe, društveno je sve angažiraniji te obavlja brojne javne funkcije i odgovorne poslove. Godine 1950. postaje urednikom dječje revije *Radost*. Surađuje u *Kerempuhu* od prvog broja pod pseudonimom Gavran i Kum Gavran te radi u Nakladnom zavodu Hrvatske i Izdavačkom poduzeću „Zora“ do 1951. godine gdje je kao urednik uredio je oko 150 knjiga.

Godine 1951. postaje redovnim članom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu (kasnije i dopisni član Slovenske akademije nauka i umjetnosti), a obavlja i dužnost predsjednika Matice hrvatske. Bio je i predsjednik Društva književnika Hrvatske i Saveza književnika Jugoslavije. Nakon 1951. radi kao urednik i publicist, uređuje *Hrvatsko kolo* (1950. – 1953.), a 1954. godine odlazi u mirovinu.

Sredinom 50-ih godina 20. stoljeća Krklec se intenzivno bavi i epigramatikom te zapravo obnavlja u nas taj zanemareni književni rod. Zahvaljujući izrazitom smislu za kritički pristup stvarnosti, svakodnevicu, čovjeku i društvu, za satiričko izražavanje, stvara čitav niz veoma uspješnih epigrama od kojih su mnogi nadživjeli trenutni povod koji ih je rodio i ušli u antologiju najboljih ostvarenja u tom književnom žanru.

Pisao je i članke, polemizirao te objavljivao prepjeve (prijevode) lirike s njemačkoga, ruskoga, mađarskoga, engleskoga, slovenskoga i slovačkoga jezika. Posebno se ističu njegovi prijevodi Puškina, Prešerna i Brechta. Kao prevoditelj ističe se i prijevodima djela Župančića, Bratka, Bora, Mihalyja, Krilova, Bezruča, Tolstoja, Weisenborna, Sillanpääa, Ljermontova... Bio je prvi predsjednik Društva hrvatskih književnih prevoditelja.

Ipak, najvažniji dio Krklecova književnoga djela čine stihovi. Njegovo antologijsko pjesništvo konciznog, neposrednog i jasnog izraza očituje vedrinu i životnu radost, ali i metafizičku tjeskobu. Prve su mu pjesme impresionističko-simbolističke, nastale pod dojmom lektire; nakratko je bio sljedbenik njemačkih ekspresionista (zbirke *Lirika*, 1919.; *Srebrna cesta*, 1921.; *Nove pesme*, 1923.), nastavio je kao novosimbolist iz Wiesnerova kruga, da bi stekao glas tradicionalista i artista, majstora soneta. Početni egzaltirani i patetični ton zamijenila je smirenost i retoričnost, najčešći su motivi samoća, ljubav, žena, grad, smrt i Bog, a slikovnost mu čuva prepoznatljivi zavičajni, zagorski „štih“. Liriku od *Izleta u nebo* (1928.) do *Darova za Bezimenu* (1942.) prožimaju i naglašena socijalna osjećajnost i odmjerena refleksivnost, što je s jedne strane znak približavanja dominantnom tipu socijalnog pjesništva, s druge iskustva i spoznaje o vlastitoj malenkosti i krhkosti (*Ugašeno kandilo*).

Pisao je i eseje, kritike, putopise, feljtone i aforizme. Feljtonima i kozerijama (pseudonim Martin Lipnjak) reagirao je na aktualnosti svojega doba pa se afirmirao i kao uspješan nastavljajući matoševske feljtonističke tradicije (*Lica i krajolici*, 1954.; *Pisma Martina Lipnjaka iz provincije*, 1956.; *Noćno iverje*, 1960.). Neki su njegovi feljtoni vrlo uspješna putopisna proza (*Izlet u Hrvatsko zagorje*, *Zagorje u snijegu*, *Razgovor u Trakošćanu*, *Nema Zagreba bez Gornjeg grada*, *Zapis iz Senja* i dr.).

U starijoj dobi sve više piše pjesme za djecu, objavljujući ih u časopisu *Radost*, kojemu je bio jedan od utemeljitelja, a objavio je i više zbirke dječjih pjesama – *Put u život*, *Telegrafске basne*, *Zvonce o repu*, *Drveni bicikl*, *Majmun i naočale* i *San ili java*.

Krklec je kroz cijeli život neumorno objavljivao svoje stihove i ostale tekstove u velikom broju časopisa, dnevnika i tjednika. Osim u već spomenutim surađivao je prije i poslije rata, stalno ili povremeno, i u časopisima *Dom i svijet*, *Raskrsnica*, *Hrvatska revija*, *Republika*, *Telegram*, *Svedočanstva*, *Književne novine*, *Brazde* i mnogim drugima te u listovima, dnevnicima i tjednicima *Agramer Tagblatt*, *Hrvatski dnevnik*, *Pravda*, *Nin*, *Oko*,

Rampa, Oslobođenje, Male novine, Vesela sveska... Često je objavljivao i aktualne informacije iz svjetske literature koju je pratio sve do kraja života.

Uz dotadašnje brojne dužnosti Gustav Krklec 1974. godine postaje i predsjednik Društva književnika Hrvatske (biran je dva puta), a zatim i predsjednik Saveza književnika Jugoslavije.

Godine 1976. Krklec pobolijeva i u jesen bolest ga je prikovala za postelju. Nakon jedanaest mjeseci hrvanja s bolešću (tijekom kojih uspijeva vidjeti i dva najnovija izdanja svojih djela – *Pred licem zbilje* (1977.) i *Odabrana djela* u šest knjiga (1977.) pjesnik umire 30. listopada 1977. u Zagrebu. Sahranjen je 2. studenoga 1977. godine uz najveće počasti na zagrebačkom groblju Mirogoju.

Još je za života Gustav Krklec za svoje plodno i vrijedno književno stvaralaštvo primio brojna stručna i društvena priznanja, među kojima i Nagradu za životno djelo *Vladimir Nazor* (1969.). U Gradskoj knjižnici i čitaonici „Metel Ožegović“ Varaždin nalazi se spomen-soba Gustava Krkleca, a Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu čuva vrijedan dio njegove književne ostavštine.

Srebrna cesta svojevrsan je pjesnikov poziv na hrabro koračanje životnom stazom koja, premda popločena nesigurnim i mračnim trenutcima, zlim i prijetvornim ljudima, odiše neviđenim čuvstvom i neograničenom životnom ljepotom zbog koje vrijedi prkositi svim olujama svijeta.

Ja ne znam tko si? Čuj me, dobri druže,
kad padne veče ponad tvoga krova,
kroz mrak se javi ćuk i hukne sova,
a oblaci ko jata ptica kruže
nad tornjevima sela i gradova –
izađi u noć... idi... Divlje ruže
opijat će te putem. Trn će cvasti,
otvorit oči lopoči na vodi.
Izađi... idi... Srebrn plašt će pasti
dalekom cestom, kud te srce vodi...

Epigrami

PAKOSNOM KRITIKU

Zajedljivo zboriš da će se namet
plaćati od sad čak i na pamet.
A da se porez na glupost plaća,
druškane, ti bi osto – bez gaća...

CRNI DANI

Dvije su vrane ćaskale na grani,
pa se stara mladoj zali vrani:
– Nastali su opet vraški dani,
kada vrana oči vadi vrani.

MUKE NEDOUKA

Naš je kritik, željan slave,
samog sebe kaznio,
jer drugima puneć glave
svoju je – ispraznio.

POST NUBILA

– Baš je čudno – reče neki dan bradat pjesnik, pripalivši lulicu.
– Za života nemaš čak ni stan, a kad umreš, dadnu ti i – ulicu.

MAGAREĆA POSLA

Magarac se uputio vlasti.
Tuži zeca zbog uvrede časti:
– Slavni sude, zec mi ugled ruši
tvrdeć svud da imam – duge uši.

Ja nikada nisam htio da pjevam ni pticama, ni zvijerima, ni stablima, ni talasima morskim, već srcu ljudskom, i tražio sam ritam, riječ i zvuk za to, za takvo srce, meni uvijek blizo i srodno, a ipak tako svoje, tako zagonetno. I kad to srce nije razumjelo jedan glas, ja sam, na svojoj svirali, – ne na harfi ili na liri – izvabio drugi, bliži zvuk, pastirski, ja sam pokušao da sviram svirku od pastira rodnog sela zagorskog.

Nemam, dakle, niti sam imao ikad pretenzija koje su drugi, gotovo uvijek, silom, htjeli da mi nametnu. Ovaj krug, ova cjelina, ovaj splet, ovaj svijet koji sam dao, koji je sav tu, neka bude kao vrelo bar za jednu kap vode žednome, neka bude bar jedan trak svjetlosti u mraku, neka bude blagi melem, neka bude šta hoće, ali svakako će biti jedan – možda mali ali dostižan - dio onog mene koji sam bio najbliži nedostižnome, neizmjernome.

Izvori teksta i vizuala:

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34106>, Krklec, Gustav. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 16. 7. 2022.

<https://www.nsk.hr/izadi-idi-srebrn-plast-ce-pasti-dalekom-cestom-kud-te-srce-vodi-u-spomen-na-gustava-krkleca/>

<http://www.knjiznica-vz.hr/>